
навантаження на водний об'єкт (0,2) [4].

Відповідно екологічно допустима рекреаційна ємність Касперівського водосховища, площею 300 га, становить:

$$W_o = (286 / 0,02) \times 0,2 = 2860 \text{ осіб}$$

Таким чином, розраховані водогосподарські параметри Касперівського водосховища: коефіцієнт зарегульованості стоку річки Серет водосховищем – 0,13, вага наносів, яка відкладається за один рік на у ложі водосховища – 75,8 млн. т., об'єм замулення водойми – 385 млн.м³, свідчать про високу ймовірність замулення водойми, зменшення гідроенергетичного потенціалу та пересихання. Водночас, активне рекреаційне використання плеса водосховища, екологічно допустима рекреаційна ємність водойми становить 2860 осіб, дозволяє активно розвивати екологічний туризм та відповідну інфраструктуру в межах досліджуваної території. З чого можна зробити висновок, що Касперівське водосховище, має перспективи використання у рекреаційній сфері та потребує ренатуралізаційних заходів для відновлення його екологічного та гідроенергетичного потенціалів.

Література:

1. Методичні вказівки до виконання водогосподарських розрахунків в курсових та розрахунково-графічних роботах з дисциплін «Гідрологія», «Інженерна гідрологія» та «Гідрологія і гідрометрія» для студентів усіх спеціальностей НУВГП денної та заочної форми навчання. За заг. ред. Сливки П.Д., Гопчака І.В. Рівне: НУВГП, 2009. 50 с.

2. Природні умови та ресурси Тернопільщини. За заг. ред. М.Я. Сивого, Л.П. Царика. Тернопіль: ТзОВ: «Терно-граф», 2011. 512 с.

3. Царик Л., Царик В. Вплив забруднення на якість водних рекреаційних ресурсів. Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. Екологічна безпека об'єктів туристично-рекреаційного комплексу. Львів: ЛДУБЖД, 2019. С. 64-66.

4. Царик Л.П., Кузик І.Р., Царик П.Л. Оцінка природно-рекреаційного потенціалу Тернопільської міської територіальної громади. Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ЛОГОС» with Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference, Cambridge, May 20, 2022. Cambridge-Vinnitsia, 2022, С. 372-377.

5. Хільчевський В.К., Гребінь В.В. Великі і малі водосховища України: регіональні та басейнові особливості поширення. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2021. №2 (60). С. 6-17. DOI: <https://doi.org/10.17721/2306-5680.2021.2.1>

Володимир ЦАРИК

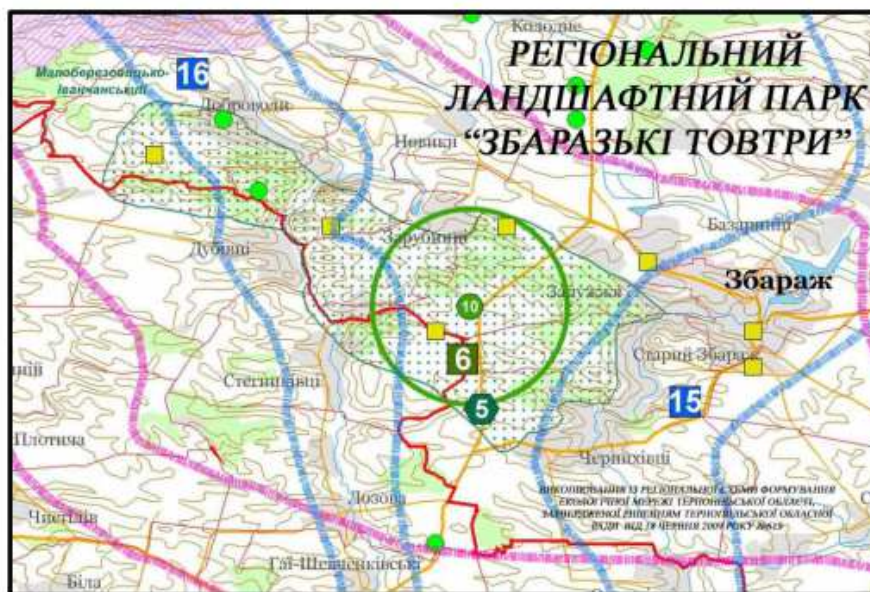
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У БАСЕЙНІ РІЧКИ ГНІЗНИ

Розвиток регіональних рекреаційних систем у сучасних умовах вимагає акцентування уваги на їх низові ланки – тобто локуси, що формуються в межах територіальних громад. Це забезпечить розвиток власне цих ланок РРС безпосередньої участі жителів місцевих громад у відпочинку і оздоровленні. Річкові басейни забезпечують рекреантів місцевими природними рекреаційними ресурсами і є об'єктами розвитку рекреаційного природокористування.

Аналіз структури природокористування у басейні малої річки Гнізни, проведений автором у ряді публікацій, та аналіз сучасних і перспективних заповідних територій показав, що у басейні Гнізни є об'єктивні передумови розвитку рекреаційного природокористування [2,4]. Об'єктами рекреаційного природокористування в першу чергу виступають поліфункціональні заповідні об'єкти – регіональні ландшафтні парки (РЛП). В межах річкового басейну обґрунтовано створення двох РЛП: один в місці перетині Гнізною товтрового кряжу (Збараський), другий у нижній частині річкового басейну в околицях древньої Теробовлі (Княжий ліс).

«Збараські товтри» – перспективний регіональний ландшафтний парк. Пропонована для заповідання фахівцями з охорони природи орієнтовна площа складає 1500 га. Запропоновано створити на межі Мильнівського та Збараського ландшафтів Товтровою ландшафтного округу. До території парку входять земельні угіддя Збараської територіальної громади з численними історико-архітектурними і культурними пам'ятками старовинного міста Збаража та його околиць з перспективною ключовою територією у межах ботанічного заказника «Залужанський ліс» і суміжних територій Товтрової гряди. Перспективна для розвитку екологічного і пізнавального туризму пропонована для заповідання і рекреаційного використання територія розташована у Тернопільському районі Тернопільської області між населеними пунктами Залужжя, Зарубинці, Оприлівці, Добриводи, Хомівка, Дубівці, у тому числі у межах кв. кв.10-19, 26-41 Збараського лісництва ДП «Тернопільське лісове господарство» (лісові урочища «Залужжя», «Пожарниця», «Дубівці», «Старий Збараж», «Вовчий ліс», «Івашківці»), прилеглих до лісових урочищ угідь. Створення регіонального ландшафтний парку заплановане Регіональною схемою формування екологічної мережі в Тернопільській області (2009 р.). Наукове обґрунтування Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка і управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації щодо необхідності організації регіональних ландшафтних парків та об'єктів інших категорій заповідання у межах Тернопільської області (15.02.2018). Згідно з Регіональною схемою вказана територія знаходиться в зоні Товтровою міжрегіонального екологічного коридору, а згідно з фізико-географічним районуванням (Географічна енциклопедія України, т. 2, Київ, 1990 р.) - у межах Західно-Подільської височинної області Західно-Українського краю зони широколистяних лісів Східно-Європейської рівнини. Земельні ділянки площею 971 га перебувають у користуванні ДП «Тернопільське лісове господарство», 529 га земель належить до земель запасу та земель, не наданих у власність і користування [рис.1,1].

Рис.1. Схема території РЛП «Збараські Товтри»[1]

Невиправданим є використання ландшафтів Товтровою кряжу гірничодобувною промисловістю для видобутку мінерально-сировинних ресурсів (будівельного каменю, будівельного піску). Також, значна частка орних земель і низька частка лук і пасовищ істотно активізує протікання ерозійних процесів. Тому створення на цій території регіонального ландшафтний парку є надзвичайно актуальним в плані стабілізації просторової структури ландшафтів і посилення їх стійкості.

«Княжий ліс» – регіональний ландшафтний парк. Пропонована для заповідання орієнтовна площа близько 4000 га. Цінні дубово-букові деревостани у межах Тербовлянського природного ядра. Ця територія є традиційним місцем відпочинку та оздоровлення населення, збору грибів, ягід, лікарських рослин. Пропонована для заповідання

територія розташована між населеними пунктами Дружба, Кровинка, Острівець, Лошнів і містом Тереховля, у тому числі у межах кв. кв. 5-26, 31-105 Тереховлянського лісництва ДП «Тернопільське лісове господарство» (лісове урочище «Тереховлянська дача»), прилеглих до лісового урочища угідь.

Створення регіонального ландшафтного парку заплановане Регіональною схемою формування екомережі у Тернопільській області (2009 р.). Згідно з Регіональною схемою вказана територія знаходиться в зоні Серетського міжрегіонального екологічного коридору, а згідно з фізико-географічним районуванням - у межах Західно-Подільської височинної області ЗахідноУкраїнського краю зони широколистяних лісів Східно-Європейської рівнини. Земельні ділянки площею 3488 га перебувають у користуванні ДП «Тернопільське лісове господарство», 512 га земель належить до земель запасу та земель, не наданих у власність і користування.

До території парку входять земельні угіддя Тереховлянської і частково Струсівської територіальних громад з численними історико-архітектурними і культурними пам'ятками старовинного міста Тереховлі та його околиць з перспективною ключовою і сполучною територіями. Перспективна для розвитку екологічного і пізнавального туризму пропонується для заповідання і рекреаційного використання територія розташована у Тернопільському районі Тернопільської області [рис.2,1]. Невиправданим є використання ландшафтів гірничодобувною промисловістю для освоєння мінерально-сировинних ресурсів (видобуток будівельного каменю, будівельної глини, піску).

Рис.2. Схема території РЛП «Княжий ліс» [1]

Висока частка орних земель і низька частка лук і пасовищ активізує протікання ерозійних процесів у річковій долині. Створення на цій території регіонального ландшафтного парку є важливим заходом в плані стабілізації просторової структури ландшафтів і посилення їх стійкості та активізації рекреаційного природокористування.

Література:

1. [Управління екології та природних ресурсів Тернопільської ...http://ecoternopil.gov.ua](http://ecoternopil.gov.ua)
2. Царик В. До оцінки збалансованості землекористування і охорони природи у долині річки Гнізни / Студенський науковий вісник ТНПУ. Тернопіль: Ред.-видавн. відділ ТНПУ, 2020 – С.
3. Царик Л., Царик П., Царик В. Долина річки Гнізни в геоecологічному вимірі / Вісник Тернопільського відділу Українського географічного товариства. – Тернопіль: СМП "Тайп". – №2 (випуск 2). – 2019 – С. 25-31.
4. Царик П., Царик В. Сучасний стан та перспективи розвитку природно-заповідного фонду басейну річки Гнізни / Подільські читання. Екологія, охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття: наука, освіта, практика. Зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. – Хмельницький: ХНУ, 2019 – С.201-204.